

Успішна реалізація системи впровадження діалогу мистецтв у шкільну літературну освіту залежить від професійної підготовки учителя-словесника. Загальновідомо, що випускники філологічних факультетів педагогічних вишів не одержують повноцінних знань з естетики, різних видів мистецтв і опиняються безпорадними, коли доводиться використовувати мистецтво, як контекст у вивченні літератури. Все це вимагає перегляду змісту навчальних дисциплін у вишах та інститутах післядипломної підготовки вчителів-словесників.

Список використаних джерел

1. Бахтин М. М. Эстетика словесного искусства / М. М. Бахтин // Искусство. – М. 1986. – 445 с.
2. Библер В. С. Школа диалога культур / В. С. Библер // Кемерово. 1993. – 415 с.
3. Бубер М. Я и Ты / М. Бубер // Квинтэссенция. Философский альманах. – М. 1992. – Политиздат. – 296 с.
4. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский // Педагогика. – М. 1987. – 345 с.
5. Знаков В. В. Психология понимания / В. В. Знаков // Издательство Института психологии РАН. – М. 2005. – 430 с.
6. Колотилова Н. А. Діалог: логіко-філософський аналіз: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук: спец. 09.00.06 / Н. А. Колотилова. – 1999. – 176 с.
7. Культурологія (Українська та зарубіжна культура) / За ред. М. М. Заковича // Знання. – К. 2007. – 565 с.
8. Леонтьев Д. А. Художественная компетентность как характеристика личности / Д. А. Леонтьев // Тезисы докладов международного симпозиума. – Перм. 1997. – ПГИИК. – С. 67-69.
9. Маранцман В. Г. Интерпретация художественного произведения как технология общения с искусством / В. Г. Маранцман // Література в школі. – 1998. - № 8. – С. 91-99.
10. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва / Г. М. Падалка // Освіта України. – К. 2008. – 272 с.

This article is devoted to the problem of the dialogue using in the school studying of Ukraine literature in the secondary school, function and role of the school facultative in deciding of the task. Especially attention is devoted to the art context of the literature studying.

Key words: *dialogue, culture dialogue, literature facultative, art context.*

УДК 37.091.26:[37.016:811.111]

*Штельмах О. В.**

АНАЛІТИКО-ПОШУКОВИЙ ЕТАП ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПЕРЕВІРКИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАСАД МОНІТОРИНГУ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У статті наводиться та аналізується аналітико-пошуковий етап експериментальної перевірки організаційно-педагогічних засад моніторингу навчальних досягнень старшокласників з англійської мови та зарубіжної літератури.

Ключові слова: *моніторинг, навчальна програма, методи емпіричного та практичного дослідження, анкетування, факультатив*

З метою апробації організаційно-педагогічних засад моніторингу навчальних досягнень старшокласників з англійської мови було розроблено експериментальну програму організації дослідження, яка умовно була розподілена на три основні етапи – аналітико-пошуковий, експериментально-інформаційний та рефлексивно-узагальнювальний.

* © Штельмах О. В., 2012

Загальна технологічна характеристика проведення дослідно-експериментальної роботи складалася нами на дослідженнях З.Абасова, В.Беспалько, К.Гуревич, В.Кальней, Т.Лукіної, О.Майорова, І.Підласого, З.Рябової, В.Селіверстова, А.Тайджемана, С.Шишова та багатьох інших.

Зупинимось на розгляді першого етапу дослідно-експериментальної роботи; проаналізуємо та узагальним доробку даного етапу дослідження.

Метою нашого дисертаційного дослідження була апробація організаційно-педагогічних засад моніторингу навчальних досягнень старшокласників з англійської мови та зарубіжної літератури.

Під час організації експериментального навчання були визначені завдання, реалізація яких сприяла досягненню мети дослідно-експериментальної роботи:

- вибір експериментальних груп для педагогічного експерименту;
- вияв відношення, очікувань та пропозицій досліджуваних стосовно моніторингу навчальних досягнень старшокласників з англійської мови та зарубіжної літератури;
- визначення методів дослідження;
- перевірка правильності вибору організаційно-педагогічних засад моніторингу навчальних досягнень старшокласників з англійської мови та зарубіжної літератури;
- розкриття потенціалу старшокласників та формування їхньої готовності до проходження ЗНО з англійської мови та зарубіжної літератури;
- розробка робочої програми спецкурсу «Літературний процес ХХ століття: течії, напрями та тенденції» з зарубіжної літератури та робочої програми факультативу з англійської мови «American English».

На аналітико-пошуковому етапі нами вивчалася література з теми дослідження та генеза дослідження; було сформульовано мету, завдання та робочу гіпотезу дослідження; було означено поняттєво-термінологічний апарат; було забезпечено наукове співробітництво зі старшокласниками, педагогами та батьками учнів; було підготовлено педагогічні колективи до діяльності в режимі експерименту.

Для перевірки припущень нами застосовувалася система методів емпіричного та практичного дослідження, які об'єднують у собі загальнонаукові та спеціальні методи, але їм передували й інші емпіричні методи:

- діагностичний метод: ознайомлення із загальнонауковими та психолого-педагогічними літературними джерелами стосовно теми дослідження;
- прогностичний метод: спостереження, бесіда, анкетування, опитування старшокласників, батьків школярів та вчителів;
- праксиметричний метод: вивчення та узагальнення психолого-педагогічного досвіду та аналіз власних спостережень із проблеми дослідження.

Під час аналізу літературних джерел нами основну увагу було приділено вивченню:

- психолого-педагогічних, соціально-історичних та географічних передумов становлення моніторингу навчальних досягнень старшокласників;
- нормативних документів загальноосвітнього навчального закладу (програми та навчальні плани, критерії та завдання для оцінювання навчальних досягнень старшокласників);
- посібника для старшокласників «Англійська мова. Тренувальні вправи», який містить тренувальні тестові зошити, що повністю відповідають існуючій специфікації ЗНО;
- публікацій науковців, у яких висвітлюються проблеми, перспективи моніторингу навчальних досягнень старшокласників та представлені загально педагогічні моменти його проведення.

З метою перевірки висунутих у процесі дослідження та сформульованих у гіпотезі припущень було здійснено педагогічний експеримент, який проводився на базі Криворізької педагогічної гімназії, Центрально-міської гімназії (м. Кривий Ріг), Криворізької гімназії № 91, Криворізьких середніх загальноосвітніх шкіл I-III ступенів № 26, № 95, № 103, № 114, спеці-

алізованої ЗОШ № 71, № 20 з поглибленим вивченням німецької мови, № 107 з поглибленим вивченням іноземних мов, № 74 з поглибленим вивченням суспільно-гуманітарних дисциплін, загальноосвітньої школи № 4 з поглибленим вивченням іноземних мов м. Кривого Рогу, Казанківських середніх загальноосвітніх шкіл № 1, № 2 Миколаївської області. Різними видами дослідної роботи було охоплено 288 учнів, 560 батьків та 37 вчителів з різним педагогічним стажем. Вибір експериментальних груп, учителів здійснювався методом випадкового добору.

У перебігу констатувального експерименту нами було проаналізовано навчальні плани та програми для 11 класу загальноосвітнього навчального закладу, навчально-методичну документацію, навчально-методичні посібники для проведення ЗНО. Нами було проведено спостереження; організовувалися бесіди та опитування учнів та вчителів; вивчено підходи до оцінювання навчальних досягнень старшокласників відповідно до різнорівневих завдань.

Перебіг констатувального експерименту передбачав відвідання підсумкових уроків з тем, коли вчителями проводився внутрішньо шкільний поточний моніторинг з англійської мови за зошитом, рекомендованим для використання у навчально-виховному процесі відповідно до програми, затвердженої Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України [2] та моніторинг із зарубіжної літератури за зошитом, рекомендованим для використання у навчально-виховному процесі відповідно до програми, затвердженої Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України [1].

Таким чином, під час констатувального експерименту методом письмового та усного опитування вчителів-предметників, старшокласників та їх батьків було вивчено їх відношення стосовно доцільності організаційно-педагогічних засад моніторингу навчальних досягнень старшокласників з англійської мови та зарубіжної літератури. Відповідно, нас цікавили такі питання:

- 1) наявність моменту особистої спрямованості навчання під час вивчення англійської мови та зарубіжної літератури;
- 2) присутність стійкої позитивної навчальної мотивації старшокласників під час вивчення англійської мови та зарубіжної літератури;
- 3) факт чіткості мети та завдань моніторингу навчальних досягнень старшокласників з англійської мови та зарубіжної літератури у навчальному процесі;
- 4) існуючий стан структурування навчальної інформації у формі комунікативної ситуації під час вивчення англійської мови та розвитку усного і писемного мовлення старшокласників з метою опанування старшокласниками вміннями і навичками аналізу та інтерпретації художнього твору у контекстуальній площині;
- 5) забезпечення освітнього середовища, яке об'єднує в собі психологічний комфорт, свободу навчальних дій та ситуації успіху учнів, що стимулює процес саморозвитку школярів на уроках англійської мови та зарубіжної літератури;
- 6) взаємодія всіх суб'єктів педагогічного процесу під час моніторингової діяльності з англійської мови та зарубіжної літератури;
- 7) забезпечення учасників моніторингових досліджень науково-методичним інструментарієм з англійської мови та зарубіжної літератури.

У результаті опитування та бесід було з'ясовано, що особиста спрямованість навчання на вивчення англійської мови та зарубіжної літератури забезпечується здебільшого тісною співпрацею між вчителем та старшокласником і вимагає педагогічного досвіду від вчителів та прагнення самого старшокласника дізнатися щось нове. Окрім того, навчаючись у старших класах, учень уже має певні пріоритети у навчанні, тому завданням вчителя є підтримання позитивної навчальної мотивації старшокласника під час вивчення англійської мови та зарубіжної літератури. Здебільшого чіткість мети та завдань моніторингу навчальних досягнень старшокласників з англійської мови та зарубіжної літератури у навчальному процесі є зрозумілою та роз'ясненою як вчителям-предметникам, так і самим старшокласникам. Щодо структурування навчальної інформації у формі комунікативної ситуації під час вивчення

англійської мови та розвиток усного і писемного мовлення старшокласників з метою опанування старшокласниками вміннями і навичками аналізу та інтерпретації художнього твору в контекстуальній площині, було виявлено, що саме цим видам діяльності приділяється на уроках англійської мови та зарубіжної літератури незначна увага, а іноді зовсім ігнорується через брак часу або відсутність аудіо- та відеоносіїв, поганої укомплектованості кабінетів іноземної мови у школах. Стосовно освітнього середовища, яке об'єднує в собі психологічний комфорт, свободу навчальних дій та ситуації успіху учнів, було з'ясовано, що у більшості випадків це залежить від рівня міжособистісних взаємин між вчителем та старшокласником. Відсутність взаємодії усіх суб'єктів педагогічного процесу під час моніторингової діяльності унеможливує проведення моніторингу навчальних досягнень старшокласників з англійської мови та зарубіжної літератури взагалі. Від забезпеченості учасників моніторингових досліджень науково-методичним інструментарієм з англійської мови та зарубіжної літератури залежить якість проведення моніторингу навчальних досягнень старшокласників з даних дисциплін та об'єктивність отримання результатів моніторингового дослідження.

Подальший перебіг констатувального експерименту передбачав проведення анкетування старшокласників, їх батьків та вчителів-предметників, яке проводилося з поясненням мети констатувального експерименту та потреби у застосуванні отриманих відповідей респондентів анкетування.

На анонімне анкетування було винесено комплекс питань стосовно необхідності проведення моніторингу навчальних досягнень старшокласників з предметів гуманітарного циклу. Так, наприклад, анкета для вчителів-предметників мала такий вигляд:

1. Яким видам моніторингових завдань віддаєте перевагу при оцінюванні старшокласників?
 - а) усному;
 - б) письмовому;
 - в) поєдную ці два види.
2. Якою, на Ваш погляд, повинна бути шкала оцінювання моніторингових завдань для старшокласників?
 - а) 5-бальна;
 - б) 12-бальна;
 - в) 100-бальна;
 - г) 200-бальна.
3. Чи влаштовують Вас завдання до ЗНО?
 - а) так;
 - б) ні;
 - в) важко сказати.
4. Що саме Вас не влаштовує у тестах до ЗНО з англійської мови та зарубіжної літератури?
 - а) написання есе, листів, які не у повній мірі розкривають особистість старшокласника, відображають його фактичні знання тощо;
 - б) змінив(ла) б вправи на розуміння змісту тексту;
 - в) до моніторингових завдань додав(ла) б вправи на аудіювання та говоріння, тобто на всі види мовленнєвої діяльності;
 - г) нічого б не змінював(ла).
5. Чи відчуваєте Ви потребу у стажуванні саме щодо якісної підготовки старшокласників до ЗНО?
 - а) так;
 - б) ні;
 - в) важко сказати.
6. Чи у повній мірі оснащені кабінети іноземної мови та літератури для повноцінної підготовки старшокласників до внутрішнього шкільного моніторингу та безпосередньо до його проведення?
 - а) так;
 - б) ні.
7. Чи відповідають завдання до ЗНО тому, що учні фактично вчать на уроках іноземної мови та зарубіжної літератури?
 - а) так;
 - б) ні;
 - в) частково.

Таким чином, у результаті застосування прогностичного методу у дослідно-експериментальній роботі було підтверджено наше припущення про необхідність розробки факультативу з англійської мови відповідно до чотирьох видів мовленнєвої діяльності та спецкурсу із зарубіжної літератури.

Отже, аналітико-пошуковий етап дослідно-експериментальної роботи полягав в узгодженні та затвердженні експерименту, доборі об'єктів для його проведення, програм та комплексів методичного забезпечення з англійської мови та зарубіжної літератури.

Відповідно до програми дослідно-експериментальної роботи на аналітико-пошуковому етапі експериментальної роботи була опрацьована література з теми дослідження та його генеза, означено поняттєво-термінологічний апарат, забезпечено співробітництво з педколективами загальноосвітніх навчальних закладів, старшокласниками та їх батьками задля проведення спостереження, бесід, анкетування та опитування старшокласників, батьків школярів та їх вчителів-предметників.

Список використаних джерел

1. Андропова Л.Г. Тест-контроль. Світова література. 11 клас. Поточне, тематичне, річне оцінювання. – Харків: Видавничий дім «Весна», 2010.- 56 с.
2. Ходаковська О.О. Test-control. English. Form 11. Англійська мова. 11 клас: Зошит для поточного, семестрового та річного оцінювання. – Харків: ФОП Співак В.Л., 2010. – 96с.

In this article the analytically searching stage of the experimental verification of organizational and pedagogical bases of senior pupils' educational achievements in English and World Literature is demonstrated and analysed.

Key words: *monitoring, tutorial, methods of empiric and practical research, questionnaire, the optional course.*